

GUGGENHEIM BILBAO

Elkarrizketa Gordon Whiteekin

Troy Conrad Therrien

Gordon White kaosaren magoa da, permakulturako nekazaria, baita Rune Soup webgunearen sortzailea ere; alderdi anitz batzen dituen sareko baliabidea da azken hori, magiaren erabilera eta irakaskuntzari eskainitakoa, mundua berriz sorginduz ohiko narratibak deseraikitzeke helburuarekin. Whitek hiru hilabetero ematen dituen magia eskolen bitartez, bere jarraitzaileek ezkutuko praktikak berreskuratzen ikasten dute: greziar-egiptoar sorginkeriatik hasita, Erdi Aroko Kristautasun esoteriko eta hippy-garaiko sigilo-magiarraino. Horrez gain, Whitek astero aireratzen duen podcast-ak praktika horien oinarri metafisikoak finkatzen ditu, eta ikerlari ausartak zein arte ilunetan arituak elkarrizketatuz, hainbat gai jorratzen ditu: erlijio eta filosofiatik, politika eta konspirazio-teoriara. 2016an kaleratu zuen *Star.Ships* liburuan jaso ditu mitologia eta hizkuntzalaritza konparatua, paleoklimatologia, arkeoastronomia, antropologia, arkeologia eta beste iturri batzuetatik —ohikoak nahiz bazterrekoak— ateratako azken zientzia eta susmoak; hala, "espirituen historiaurre" paregabe eta mardula eratu du, gizateriak azken 50.000 urteetan izandako garapenaren arrastoak jarraitzen dituen, pertsonen magiarekin izandako harremanaren bidetik. Bere magia praktika indartuko duten eredu baliagarriak aurkitzeko eginkizun zorrotzean, Whitek ogi-papurren lortatza utzi du atzean, arkitekturaren historiara garamatzana. Arrasto horiek guztiak batuta, narratiba ikonoklasta bat eratzen

dute, bere historia propioa ahaztu duen diziplina baten amnesia azaleratzen duena. Tasmaniako landa-eremuan erosi berri duen baserrian, Whitek osatu egiten du bere halabeharrezko arkitekturaren teoria praktika arkitektoniko esplizituarekin; hala, bere sorginkeria-proiektua integratzen du permakulturako esperimenduekin.

Troy Conrad Therrien: Donald Trump presidente bilakatu zenean, munduari buruz nekien guztiak egia izateari utzi zion; are gehiago, zama bilakatu zen. Aukera bezala ikusi nuen abagune hori, errealitatea ulertzeko ereduak berreraikitzeke. Orduan aurkitu nuen Rune Soup. Hor jasotako lana irakurri ahala, agerikoa iruditu zitzaidan arkitekturaren jatorriaren inguruan informazio ugari eman diezagukela magiak. Nire ustez, zure pentsamendu-haria diskurtsoan sartzeko gai bagara arkitekturaren testuingurua berrantolatu dezakegu.

Gordon White: Dirudenez, zuri interesatzen zaizuna, orokorrean, arkitekturak ere *ontological flooding* (urpetze ontologikoa) jasatea da, antropologian gertatzen ari den antzera, esaterako. Arkitekturaren historiak —eta ondorioz, horrek egia balioesteko dituen modu askok— historiaren bertsio desegokia eta errealitatearen gaineko ikuspuntu desegokia ditu jatorri. Arkitekturaren kasuan zehazki, barregarri suertatzen da haren hazkundea oztopatu duten Europako ilustrazioko premisak baino askoz ere zaharragoa dela, eta magikoa dela definizioz, unibertsoaren berrantolaketa topologikoa baita, efektu desiratu jakin bat lortzeko gauzatua. Arkeologiari esker, orain jakin badakigu arkitektura ikasten dutenek uste dutena baino 26.000 urte lehenago hasi zela praktika hori, Indonesiako Gunung Padang bezalako lekuen datazio berrikusia kontuan hartzen badugu.

TCT: Ados. Arkitekturaren historia onartua Grezia klasikoan hasten da.

GW: Bai. Beraz, arkitekturak mende honetan jasan behar du antropologiak joan den mendeen jasandako aldaketa.

TCT: Aipatzeko moduko esaldiak botatzen dituzu.

GW: Arkitekturaren historia sakona kontatzeko magia erabiltzeari dagokionez, gehiengo zabal batek partekatuko duen magiaren definizio adostua behar dugu lehenik. Kontzientzia eta psi-efektuak —laborategietan ehundaka aldiz ikusi ditugu azken 140 urteetan— esploratu eta erabiltzeko modu kulturala da magia. Hori litzateke magiaren nire definizioa.

TCT: Definizio hori eta magia bera erabili dituzu historia sakonak sortzeko, espekulatiboak baina gertaeretan oinarritutakoak, *Star.Ships* liburuan esaterako. Posible al da hortik arkitekturaren historia zabalago bat ateratzea?

GW: Bai, posible da. Eta *psi* delakoaz dakiguna taxutzen hasi behar genuke. Munduan zehar begiratzen badugu, hiru gaitasun edo ahalmen *psi*-etara murrizten da dena, zeinak 140 urtetako ikerketa parapsikologikokoak dituzten atzetik. Lehenik, igarpen antzeko zerbait. Urrutiko ikuspenak, telepatia edo urruti dauden pertsonetikiko komunikazioa badirela frogatzen dute guztiok izandako esperientziek —populazioaren % 90ek onartzen du telefonoz deitzerakoan esperientzia telepatikoak izan dituela, esate baterako, norbait gogora etortzen zaizunean pertsona horrek deitu baino segundo batzuk lehenago —, laborategietan egindako milaka esperimendu zorrotzek eta, urrutiko ikuspenaren kasuan, CIAk eta inteligentzia militarrek bultzatu zuten 20 milioi dolarreko proiektuak, hainbat modutan hamarkada bat baino gehiago iraun zuenak. Bigarrenik, etorkizuna aldatzeko edo probabilitatea manipulatzeko metodoak ere baditugu, uzta onak ziurtatzeko balio dutenak, besteak beste. Metodo horiek

hobeto funtzionatzen dute taldean arituz gero, antza, ausazko zenbaki-sorgailuen gaineko eragina erakusteko asmo-esperimentuek frogatu dutenez. Azkenik, gizagaindikoarekiko edo espirituen munduarekiko elkarreragina dago, espiritu hil nahiz ez-gizatiarrekin, eta fenomeno horren inguruko idatzi ugari daude, literaturaren hasieraraino garamatzatenak: OHE topaketen inguruko dokumentuak, erlijio-literatura, etab. Pertsona maite bat galdu duen jende gehienak, adibidez, hil-osteko komunikazioa bizi du modu batera edo bestera, eta medikuntzako profesionalek —Pim van Lommel eta Penny Sartori-k, esaterako— mundu osoan egindako lanei esker, Heriotza mugako esperientziak (HME) ikertzen dabil zientzia, nik ikusi dudanez. Gizagaindikoarekiko edo dimentsioz kanpokoarekiko elkarreraginean topa ditzakegu arkitekturarentzat nahiko asaldagarriak diren inplikazioak.

TCT: Aipa zenitzake inplikazio asaldagarri horietako batzuk?

GW: Arkeologia-erregistroak teknologia-komplexutasunaren mailan saltoa “noiz” gertatu zen baino ezin digu esan, dela hezurren tailaketa, labar-arteak edo zirkulu megalitikoak. Pentsamolde eta teknologia sinbolikoaren sorrera arkitekturaren “kontzientzia arazo larria” da. Maila globalean, metalurgiaren, harri-lanaren, eta abarren jatorria argia da mitologia deitzen dugun horretan: norbait (normalean) zerutik etorri eta lan hori egiten irakatsi zigun. Froga moderno oso onen argipean begiratuta, esan liteke halako enkontruak benetan gertatzen direla.

TCT: Gailu hiperzehatza, pribilegiatua, al da arkitektura *psi* efektu horiek manipulatzeko?

GW: Bada eta izan da. Kontuan hartzen baduzu espiritu edo deabruarekiko kontaktuaren atzean dagoen teoria edo suposizio osoa, egon badago, gizakion aldean, “haien arreta erakartzeko” modurik, eta hori lortzeko bota izan dira

sakrifizioak sutara edo printzesak sumendien barrura, edo halako edozer.

Funtsean, mundu fisikoa Bestearen arreta erakartzeko moduan berrantolatzean datza, eta sarritan, Beste horri eusteko toki bat ezartzen da.

Herrixkaren ertzeko sorgin bakartitik edo nomada-talde bateko shamanetik hasi eta gure ingurune iraunkorrek eraikitzen hasi ginen arte aurrera egiten baduzu, agerikoa da tenpluak eta hiri goiztiarrenak astronomiaren arabera kokatuta zeudela. Hasiera-hasieratik, arkitektura berehala lotu zitzaion gizakiok kosmos osoarekin bat eginda bizitzeko dugun moduari. Lehenengo hiriak lerrokatuta daude eguzkiarekin nahiz astroekin. Beraz, aspaldi-aspalditik, arkitekturak konexio hori eskaintzen du, eta oinarri horren gainean eraikitzen da. Joko hori, ordea, aldatu egiten da jada tenpluen arkitekturaren mailara heltzerako, bereziki Egiptora eta hein txikiagoan Sumeriara iristean; eta hala ere, arkitekturak, azaldu ezinezko arrazoiengatik, Grezia Klasikoa hartzen du abiapuntutzat. Egiptoko Inperio Zaharrari erreparatzen badiogu bereziki, guk erabat galdu dugun harri-lengoaia bat dutela ikusiko dugu, eta egiturari dagokionez osatuen dauden aurriek erresonantzia-gaitasuna dutela dirudi, musika edo kantu performatiboen forma jakinetarako, efektu elektromagnetikoentzako, erradiazio efektu txikientzako, etab. Hemen duzu: arkitekturak betikotu egiten du gizateriak kosmos osoarekin duen harremana, eta lotura hori modu zehatzagoan aktibatzeke aukera eskaintzen du; hori da, funtsean, arkitektura egiptoarraren historia. Ez dugu jakintza hori gure ondaretzat, XIX. mendeko materialismoaren premisak —hainbat aldiz faltsutuak, fisika kuantikoaren eskutik batez ere— baliatzen ditugulako ebazteko efektu horiek eta testuinguru hori guztia adimen primitiboen sorkuntzak direla. Alabaina, nahita erabili dut “harri-lengoaia” terminoa. Inperio Zaharra 12.000 urteko esperimentu baten gorengo puntua iruditu beharko litzaiguke: harriaren ezaugarriak ulertzeko saiakera, espazio

gizatiar eta kosmikoa sortzeko. Saiakera horren ibilbidea Anatolian dagoen Göbekli Tepe tenpluraino atzera eraman daiteke historian. Ezin dut ulertu zergatik egiten diogun ezikusiarena.

TCT: Piramideak horren dira bitxiki aurreratuak, astronomia zehatzekoak eta itxura misteriotsukoak, ezen haien inguruko edozein istorio fantastiko onartzen baitira. Zure ustez, erabilgarria al da gaur egun istorio-ugaritasun hori ustiatzea, edo jakintza sakonagoa eskuratzeko bidea oztopa lezake horrek?

GW: Funtsean hilezkortasunerako gailu antzeko bat izan arren artelan liluragarria ere baden zerbait sortzen baduzu, artelan horrek istorio amaigabeak emango ditu existitzen den artean. Arkitektura horretan jardun beharko litzateke gehiago gaur egun, ez gutxiago. Gizako piramideen paregabatasunaren ondorioz bereziki, historiako aro guztietan beste garai batean edo denboraz at eraikitako objektutat jo dira. Inbaditzaile arabiar goiztiarrentzat, uholdearen aurretik eraikitakoak ziren, eta Moisesen hilobia zela uste izan zen batzuetan. Egiptora etorri eta hura konkistatu duen orok, lehenengo hedakuntza musulmanetik Britainiar eta Frantziar Inperioetaraino, sortu ditu egitura horien jatorriaren inguruko istorioak; izan ere, hori izan ohi da erreakzioa eraikitako inguruarekin halako moduko harremana ezartzen duzunean, naturaz gaindikoa buruan duzula eraikitzen baduzu. Akaso hori da beti egin dutena.

TCT: *Star. Ships* liburuan *polyhistor* (latinez, "oso ikasia" esan nahi du) delakoei gonbitea egiten diezu hainbat historia idazteko, historia monolitikoa sortu beharrean. Hala ere, baliteke piramide horrek eginkizun bat eduki izana eta hori behar bezala bete izana. Zein da egiaren estatus ontologikoa magoaren mundu-ikuspegian, eta orekatu al lezake estatus horrek puntu honetan kontraesana dirudiena?

GW: Arkitektura baliatuz erantzun diezaioket horri ere. Munduaren gaineko ikuspegi magikoaren arabera, egiaren estatus ontologikoa fluxu-ereduaren bitartez deskriba daiteke hobekien. Agian arrazoi duzu, nire ustez, esaten duzunean piramideak hilezkortasunerako gailu moduan eraiki zirela, errege-segida baten hilobi gisa baino gehiago. Megalomania isolatu bati erantzun ordez, halako egitura batek, edo fluxu-ereduaren arabera inguruan dagoen edozein egiturak, egite propioa du kosmologia animistaren baitan: bizitza bat du hondakin gisa; Kairoko mezkiten atal eta pieza gisa beste bizitza bat dauka, Piramide Handiaren kanpoko estalkiaren zatiekin egin baitziren; turistentzako erakargarri moduan ere badu bizitza; eta azkenik, (orokorrean oso onak ez diren) historia alternatiboko liburuen inspirazio iturri ere bada. Beraz, baliteke egitura horrek jatorrizko eginkizuna eduki izana erabilgarritasunari dagokionez, baina horrek egia erabilgarritasunera mugatzen du nolabait. Eraikinek, gizakion antzera, heriotzaz haraindiko bizitzak dauzkate.

TCT: Zure blogean, hainbat gauza idatzi duzu konspirazio-teorien tonua baliatuta, "Archonology" deituriko sailean esaterako. Zein da konspirazio-teoriaren erabilgarritasuna gizartean?

GW: "Konspirazio-yoga" esaten diot nik. Haren funtzioa da ziurtatzea nik ez dudala boterean dagoen inoren ezertxo ere berriz sinisten, edozer dela ere; izan ere, komunikazio-teoriaren ikuspegitik gezurretan ari zaizkit derrigorrez, eta hori hala da. Kaos/magia binomioari dagokion jarrera bat dago narratiba handiekiko mesfidantza anarkistan, bereziki AEBko Presidenteak akatsez betetako txioen bitartez kaleratzen dituenekiko, edo beste edozerekiko: toxikoa da hori guztia. Beraz, edozer entzungo dut toxikotasun hori arindu edo zuzendu edo horren aurrean hotz mantentzeko oroigarri gisa. Garrantzitsua da zure mugak aurkitu eta

haiek desegitea. Kaosaren magiaren hurbilketa-metodo klasikoa da narratiba bakarren haur-hortzak errealitatearen Coca-Colan disolbatzea.

TCT: Niretzat, Graham Hancock-ek idatzitako Egiptori buruzko historia alternatiboak izan ziren pilula gorria, untxi-zuloan behera gidatu ninduen Rune Soup aurkitzeraino. Errealitateak Trump bezalako presidentea onartzen badu, Hancock-en Egipto magikoak historiografia gero eta erne eta sinesgarriagoaren itxura hartzen du.

GW: Uste dut historiografia erne deskribapen egokia dela. Orain inoiz baino gehiago, frogetan oinarritutako ezagutza debekatua azaleratu behar dugu, ezagutza ofiziala neoliberalismoari areago lotu edo McCarthyismo aro berri bat lehertzen den artean.

TCT: Diozuna lortzeko "mahai handiko animismoa" delakoaren alde egiten duzue. "Mahai handi" hori zer da, mutil koxkorren mahaian esertzea bezala ala mahai oso handia edukitzea bezala?

GW: "Mahai handi" hori mutil koxkorren mahaia da. Mahai txikia da, izatez, eta materialismoa, idealismoa eta panpsikismoa daude bertan bilduta.

Eztabaidagarria izan arren, transzendentalismoa ere mahaian dago, beste erlijio batzuk ordezkatzeko, eta ondo iruditzen zait hori, baldin eta ez badakartza berekin ezinbestekotzat jotzen dituen irakurketak: Biblia, Korana, edozer. Beraz, onartutako lau kosmologia ditugu mahaiaren bueltan eserita, eta bosgarren batek ere tokia izan beharko luke, ez baitut uste lau horiek errealitatea zehazki edo nahikoa deskribatzen dutenik. Susmoa dut zerbait ikas dezakegula animismoa epistemologiatzat, egia berresteko bidetzat hartzen badugu, sinesmen-sistematizat baino; izan ere, beste lauek badituzte egia berresteko bide propioak, eta horiek baliatzen dituzte: izatez, materialismoa testuinguru

ofizialetan baino ez dugu erabiltzen. Nire ustez, errealitateak beste bide bat hartuko du epistemologiaren eurozentrismoa ezabatu, eta anglosferatik at dauden egia balidatzeko moduak kontuan hartzen baditugu. Animismoak oraina edo immanentzia ospatzen ditu, eta fisikoa dena askoz ere xeheago ulertzen du; hori dela eta, uste dut animismoak materialismoa suntsituko duela, baina jendeak uste du taula periodikoa deuseztatuko dela. Izatez, askatu egingo du.

TCT: Azkenekotan askotan aipatu duzu Charles Fort-ek XX. mende hasieran iragarritakoa, hark "barne hartze zabalagoen dominantea" deitu zuena. Gu sartzen ari garen aroa horrela izendatu badaiteke, ze itxura izango du "Mahai handi" horrek?

GW: Uste dut barne hartze zabalagoen dominante horretan materialismoa kanpoan geratuko litzatekeela; bestea, berriz, luzatu litezke. Materialismoa ateratzen den zientziaren dominantea izango da.

Forten esanetan dominanteen mugimendua egian gertatutako aldaketak ziren. Egiaren fluxuaren eredu bat zuen. Ez da ilustrazioan zegoen uste bera, hau da, gauza gehiago ikasiko genituela eta horrela benetako Egiaren ikuspegi zehatzagoa izango genuela. Egia aldatu egiten baita. Hortxe erratu zen Thomas Kuhn. Fortek hori konzeptualizatzeko garaian zera ondorioztatu zuen: badaude nahikoa "egitate madarikatu" (hortxe daudenak baina dominante nagusitik at utzi dituztenak) dominantea apurtu eta berri batengatik ordezkatzeko, atera den dominanteak ezin baititu bere baitan eduki. Igerileku baten barruan mahuka bat zabalik utziko bagenu gertatutako litzatekeenaren antzeko efektua da. Gaur egun erokeria litzateke pentsatzea materialismoa errealitatea deskribatzeko nahikoa dela, kontrakoa dioten frogak guztiak ikusita. Horregatik goaz barne hartze zabalagoen eredu horrengana, "egitate madarikatu" gehiegi pilatu zaizkigulako.

Niri gustatuko litzaidakeena da Mahai Handiko Animismoaren epistemologia aintzat hartzea, zeinak unibertso osoa bizirik dagoeneko ideia benaz hartuko lukeen. Epistemologia animista *agian* oker egon liteke, baina litekeena da epistemologia materialista oker egotea. Horregatik nahiago nuke Mahai Handiko Animismoak ezpata ekartzea, eta ez goldea.

TCT Trantsizio horretan zer funtzio betetzen imajina dezakezu arkitektura?

Aurreko ereduak eguneratuz errenazimendu klasikoa igaroko al du arkitekturak?

Ala haren berrikuntza erradikalak egundo ezagutu gabeko zerbait ekarriko al du?

GW: Hein batean biak gertatuko dira, nik uste. Halere, azpimarratu nahi dut arkitekturak bide luze-luzea duela aurretik —beste diziplina batzuek baino gehiago— ilustrazio Eurozentrismatik askatzeko. Ez dut espero Viktoriar eta Georgear aroetan Egiptorekiko zegoen zaletasuna berpizten ikusterik, baina zirrargarria litzake inspirazio funtzionala beste eremu batzuetatik hartzea, berdin-berdina den diseinu-hurbilketari keinu estetiko batzuk egitea baino gehiago. Espainia mairuko eta Arabiako lurpeko hoditeria eta tronpa hidraulikoak baliatuz etxeak hozteko metodoak garatu zituzten, guk geuk erabili beharko genituzkeenak. Aldaketa horiei bide egiteko modurik onena horiek energia-efizientziaren edo azken modaren aitzakiarekin sartzea da. Hala ere, arkitektura inklusiboagoak barne hartu beharko luke "egitate madarikatu" horiek, informazio horren madarikazioa gutxitzen ari den garai honetan. Sobietarrek hamarkadak eman dituzte piramide-egiturak ikertzen, eta frogatu dute horien azpiko uztaren hazkuntza-tasa hobetzen dutela. Sarriegitan zerbaitek funtzionatzeko duen arazoak atzerarazten gaitu, eta ezin badugu funtzionamendu hori azaldu mundu-ikuskera ofiziala hautsi gabe, abandonatu egiten dugu esplikazioa. Nori axola zaio? Funtzionatu egiten du. Zergatik ez dira piramideak negutegi gisa

etxerako edo saltzeko egiten? Eta edonola ere, zergatik ez da forma hori lorategi komunitarioetan edo —are okerrago— lorategi komunitario behar luketen enpresen gune berdeetan txertatzen?

Planeta honetako etxe-egitura gehienek arbasoei eskainitako jainkotegi bat dute: hala izan da Neanderthalak bizi zirenetik, eta halere iruditzen zaigu hori arraroa dela, baina izatez, gutxiengoa gara gu. Zergatik ez ipini espiritu-gelak edo *psychomantea* delakoak bizitokietan? Psi-a erreal bada eta meditazioak zure bizitza hobeto badezake, halako moduz ezen pilula bat izango balitz mirari-droga izango litzakeen, zergatik ez dira bizi-kalitatea errotik hobetzeko aukera horiek erregulazio-eskakizun gisa txertatzen etxe- eta lan-inguruetan?

Etxeko guneetan, ikusi nahiko nituzke piramideak, espiritu-gelak eta ur grisekin ureztatutako sendabelar jangarriak aldirietako teilatuetan hazten, barneko klima normaltzen eta moderatzen laguntzen baitute. Paul Stamets-ek itxuraz minbizia sendatzen duten txanpiñoi-espezie ugari aurkitu ditu. Zergatik ez da tokian tokiko guneetan etxegintzarako eskakizun-kode bat egiten, txanpiñoi horiek haztea posible den leku guztietan haz daitezten? Zergatik ez dira parke publikoetan mizelio onuragarriak txertatzen? Jendeak sarri dio behar komunak aldarrikatu egin behar direla —eta hori egia da—, baina sorgindu beharrekoak ere badira. Terence McKenna-ren bidaiarik okerrera dirudi, baita onena ere.

TCT: McKennak DMT substantziarekin egindako bidaia azaltzen duenean, eredu geometrikoekin hasten da, gero iratxo berdeak aipatzen ditu eta ondoren arkitektura: kontzientziaren beste aldean azaltzen diren tenplu eta hirien inguruan mintzo da. Zer pentsatzen duzu horri buruz?

GW: Materialismoa oker egotearen arrazoia da materiak berak barne-bizitza duela. Munduko kultura aborigen gehienek hala diote. Materialismoaren iruzurra

pairatzen dutenei baino ez zaie arrotza egiten ideia hori: Polinesiara edo Erdialdeko Australiara joango balira ez lirateke harrituko. Barne-bizitzak edo espirituak egitura dauka. Begien bistakoa da Europa bere modura aritu dela ideia horrekin borrokan, eta horrek bide zail batean behera bidali gaitu; hainbat gauza on hautatu ditugu, *Master and His Emissary* [1] liburuari jarraiki, baina agerikoa da hori dela Platonek berak zuen borroka: formaren jatorriaren inguruko ideia. Barne-bizitzaren ordean, transzendentzia aztertzen du berak: fisikoa ez denak proiektzioaren bidez existituarazten du fisikoa dena. Zentzu horretan, forma matematikoekin hasi zen, baina Amazonasera edo Australiako basamortu gorrira joanez gero, ez dago formarik, beste gauza batzuk daude: egitura biziak, animaliak, izar-izakiak, ornamentua, bizitoki bio-teknologikoa giza arbasoentzako eta haien jainkoentzako. Europak oinordetzan hartu duen tradizio intelektualak espirituen munduaren sorginkeria horrenbeste desegin du, ezen oso zaila baita puntu honetaraino ekarri gaituzten ideia berberak erabiltzea ez den zerbait egitea. Arkitekturak utzi egin beharko lioke horren itxia izateari, eta putzu sakon eta interesgarriagoetatik edan beharko luke.

TCT: Aaron Cheak-I egindako elkarrizketa jasotzen duen podcastean esaten duzue aro klasikoko Hermetismoaren pentsamendu filosofikoaren arabera Egiptoko arkitekturaren magia miniaturizatu egin zela eskala pertsonal eramangarria zuten objektuetan, hau da, eskultura, eraztun, kutun eta horrelakoetan. Zein izan zen katolizismoaren parte hartzea ondoren gertatu zen magiaren desagerraraztean?

GW: Miniaturizazio hori benetan gertatu zen eta goren aldia Espainia mairuko astrologoek magia talismanikoan bihurtu zutenean eman zen, besteak beste. Baina katolizismoak ez zuen hori debekatu, *erabili* egin zituen horrelako

baliabideak. Sarri askotan basilikak berrerabilitako tenpluak dira, batez ere ekialdeko Mediterraneokoak. Egipton sortu ziren lehenengo komunitate kristauetan oso gauza interesgarriak gertatu ziren, nire estetikaren ideiarekin bat datozenak hein handi batean. Kristau haiek antzinako tenplu eta hilobien aurrien artean bizi ziren otoitz egiten eta hango zati batzuei erabilera berriak eman zituzten; beste batzuk, berriz, suntsitu egin zituzten berealdiko txikizioak eginez. Adibidez antzinako Egiptoko jainko eta faraoien izenak zituzten estelak bota eta maila gisa erabili zituzten haiek eraikitako tenplu eta elizetara sartzeko. Horrela, jainko berriengana hurbiltzeko jainko zaharrak zapaldu behar ziren. Permakultura egin nahi baduzu, ezer landu baino lehen lursailaren baliabideen azterketa bat egitera behartuta zaude, eta hori ideia horren hedatze kosmikoa iruditzen zait. Katolizismoak ere bere gisako proiektu magiko propioak eraiki zituen, egiptoarrek bezala. Eraikin gotikoak egiteko Hermetismoaren printzipioak berraurkitu zituzten; izan ere, Inperio Berri osoan erabilitakoa baino harri gehiago erabili zuten eraiki horiek altxatzeko. Ahalegin izugarria izan zen harrizko hilezkortasunerako gailu berri horiek eraikitzea. Erromako San Pedro eliza ere Eguzki Tenplu Hermetiko bilakatzeko berritu zuten. Ez zuten magia baztertu, erabili egin zuten.

TCT: Katolizismoa, beraz, magiarekiko ulerberagoa da gaur egungo arkitektura baino. Arkitekturaren teorian horren da tabua magia, non Guggenheim Bilbao Museoak magia sozioekonomikoko egitandia gauzatu zuenean, arkitekturaren teorialariek berek barre egin baitzioten.

GW: Amnesia bikoitza dago hemen, izatez. Zuk ikasitako arkitekturaren historia eurozentrismo ez ezik anglozentrismo ere bada, Britainia Handiko eta AEBetako unibertsitate gehienak nahiko anti-katolikoak direnez gero. Haiek hori ukatu arren, hala dira. Katolizismoaren gauza on guztiak galtzen dituzu, beraz.

Bankariek finantzatutako Errenazimenduko proiektuen inguruan ikasten duzu — hori baitzen goi-arte florentziarra, funtsean: arte korporatiboa bankari-dinastientzat—, baina ez dituzu ikasten katedrale gotikoak, Europa iparraldeko eta Britainia Handiko abadiak, haien inguruan Bilbon gertatu denaren antzeko eraldaketa ekonomiko apartekoa eragin zutenak. Beste amnesia elkarte sekretuetan bildutako masoiei eta harginei dagokie, haiek jakin baitzekiten teknika horiek eraginak zituztela, guk gaur egun psi edo psikologia terminoekin deskribatuko genituzkeenak; eta hori guztia gremio-zeinuen eta elkarte sekretuen atzean zarratuta geratu da. Arkitektura gizon bitxi horien ondorengoa da, eta horrek esan nahi du gaur egungo arkitektoek magia-forma bat oinordetzan hartu eta praktikatzen dutela, magia horren existentzia modu aktiboan ukatzen duten artean.

TCT: Azken galdera bat. Mark Wigley teorialariak 1990eko hamarkadan Jacques Derridaren Dekonstruktibismoaren printzipioak arkitekturan gauzatzeko asmoa zuen eta hainbat arkitekto-kide konbentzitu nahi izan zituen arkitektura ez datzala soilik eraikitzean, norberaren gizartearen gaineko ideiak egituratzeko baliatu dezakegun eraikinaren irudi edo metaforan baizik. Metaforekin lan egitea magiaren bere-berezkoa denez, jakin nahiko nuke interpretazio horretaz duzun iritzia.

GW: Bat nator, baina seguraski nik aintzat hartzen dut metafora, hark baino gehiago. Niri posmodernismoak orokorrean eta Derridak bereziki frustrazioa eragin zidaten haien animismo deskafeinatuarekin. Michel Foucault-ek historia nola analizatzen duen aztertuz gero egiaztatuko duzu magiarik gabeko fluxu-eredua darabilela eta Derridaren dekonstrukzio-mailak aztertuz gero ikusiko duzu haren arabera espirituak eta ideiak autonomoak izan daitezkeela eta era berean harremanetan egon; baina oso modu kaxkarrean azaltzen du. Animismoak duela

30.000 urte esan zuen dagoeneko "dena dago harremanetan", nik dakidala, eta sistema gisa hartzen baduzu ez du kontraesan ezaren printzipioaren kontra egiten inolaz ere; Derridak, berriz, bai. Eraikina metafora bat izatearen ideia hori gustatzen zait, baina zehatzagoa iruditzen zait esatea Grezia klasikoaren ideien hezurmamitzea dela.

TCT: Zer esan nahi duzu hezurmamitze horrekin?

GW: Ideiek berezko bizitza ote duten hala ez sineste horrekin lotzen dut nik "hezurmamitze" hori. Nik uste dut badutela eta beste kultura askok ere bai, gureak barne, duela gutxi arte behintzat. Carl Jung imajinatzen hasi zenean, bere buruarekin ari zen, eta pentsamendu horiek zera esaten zioten: "ez gaude hemen, ez gara zureak". *Gizakiek ez dauzkate pentsamendurik, pentsamenduek dauzkate gizakiak.* Hortaz, pentsamenduek eraikinak ere izan ditzakete. Zergatik ez? Materiaren barnekotasunaren auzia da hau. Bi alde ditu auzi horrek; konturatzen zarenean materialismoa desitxuratuta dagoela aurretik arrotzak egiten zitzaizkizun ideak onargarriak bihurtzen dira. Izan ere, arrotzasun hori desitxuratutako sinesmen-sistema baten araberakoa baita. Gehienbat oker dagoen sistema izanda ere, guztiz oker dagoen oraingoa baino hobetagoa izango da.

[1] <http://iainmcgilchrist.com/the-master-and-his-emissary/>